

Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of Marmara Social Research

Sayı 11, Haziran 2017

YEREL SOSYAL POLİTİKA UYGULAMALARINDA TÜRKİYE DENEYİMİ:SOSYAL BELEDİYECİLİK ANLAYIŞI*

Araş.Gör. İlker ŞAHİNOĞLU†

ÖZET

Sosyal politikalar, Sanayi Devrimi'nin tetiklediği sosyal sorunlara bir yanıt olarak devletlerin faaliyet alanına yoğun olarak girmiş bulunmaktadır. Günümüzde ise bu politikalar, merkezi yönetim, yerel yönetim, sivil toplum kuruluşları ve piyasanın eliyle yürütülmektedir. Bu çok aktörlü yapı içerisinde yerel yönetimler ülkelerin idari yapısına göre değişmekle birlikte önemli bir role sahiptir. Böylece yerel yönetimlerin kentlerdeki yoksullar, engelliler ve yaşlılar gibi dezavantajlı grupların sorunlarının üstesinden gelmeye yönelik uygulamalarının daha da öne çıktığı görülmektedir. Bu yüzden bu çalışmada Türkiye'de sosyal politikada yerelleşmenin uygulamadaki karşılığı olarak adlandırılabilir sosyal belediyeçilik anlayışı ve bu anlayışın gelişimi incelenecek, eleştirel bir anlayışla mevcut durum temelinde ele alınarak temel sorunlar ve çözüm önerileri tartışmaya açılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Yerel Yönetim, Sosyal Politika, Sosyal Belediyeçilik
JEL Kodu:H75

TURKISH EXPERIENCE IN LOCAL SOCIAL POLICY PRACTICES: SOCIAL MUNICIPALITY APPROACH

ABSTRACT

Social policies has become one of states' main duties as a response to problems which Industrial Revolution triggered. Today, social policies are implemented by central governments, local governments, NGO's and private sector. In this structure which many service providers exist local governments have a special role dependent on the administrative organization of countries. Therefore it is seen that local governments' services that aim to overcome problems of disadvantaged groups like the poor, the disabled and the old gained importance. For his reason, in this study social municipality approach which is seen as main example of decentralization of social policies in Turkey and its development will be examined. Also discussing social municipality approach, main problems and solutions will be questioned.

Key Words: Local Government, Social Policy, Social Municipality
JEL Code:H75

* Doç.Dr.Nail Yılmaz danışmanlığında yazılmış“Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türkiye'de Sosyal Belediyeçilik Anlayışı” başlıklı yüksek lisans tezinden güncellenerek hazırlanmıştır.

† Marmara Üniversitesi, sahinogluilker@hotmail.com

Giriş

İnsan ihtiyaçları tarih boyunca değişimlere neden olmuş, bu ihtiyaçlar toplum hayatını Őekillendirmiřtir. Sosyal politikalar da böyle bir ihtiyaç sonunda ortaya çıkmış, uygulamalarıyla toplum yaşamının her döneminde karşılaştığımız bu kavram Sanayi Devrimi sonrasında kurumsal bir anlayış olarak doğmuştur. Sanayi Devrimi'nin toplum yaşamı için yarattığı risklerin bir sonucu olarak doğan sosyal politika getirdiği anlayış ve uygulamalarıyla bu riskleri azaltarak toplumsal yaşamın sürekliliğine yönelik bir güvence getirmeye çalışmıştır. Bu çerçevede sosyal politikalar, özellikle 19. yüzyılda devletlerin faaliyet alanına girmiş bulunmaktadır. Ekonomik etkinliğin ortaya çıkardığı bu politikalarda devletin rolü, yine ekonomi anlayışına bağlı olarak dönemsel değişimler göstermiştir.

İlk olarak yine ihtiyaçlar ve sorunlar doğrultusunda işçi sorunlarını ortadan kaldırmaya ve ekonomik sistemin sürdürülebilirliğine odaklanan sosyal politika uygulamaları, çalışanların sorunlarına çözümler üretmeye çalışmıştır. Devam eden süreçte ise sorunların ekonomik yaşamla sınırlı olmadığı, Sanayi Devrimi'nin çok boyutlu sonuçlar doğurduğu grlmştir. Özellikle Sanayi Devrimi'nin en önemli sonuçlarından biri olan kentleşme ve hızlı nüfus artışı yeni uygulamaları zorunlu kılmıştır.

Kentlerde artan nüfus, bu bölgelerin ve yönetim birimlerinin yetersiz kalmasına neden olmuş, bu durumsa bu yetersizlikleri giderecek hizmetleri sunacak kapasitede yönetim birimlerine olan ihtiyacı doğurmuştur. Günümüzün birçok hizmet sunan demokratik yerel yönetim birimlerine giden yolu da bu ihtiyaç açmıştır. İlk uygulama önekleri altyapı hizmetleri ile sanayinin işçi kesiminin yoksulluktan kaynaklanan sorunlarına yönelik uygulamalar Şeklinde görülen bu birimler kentlerde ana hizmet birimi olarak çözüm üretmeye çalışmışlardır. Zamanla gelişerek güçlenen bu birimler gerek görev gerekse mali kaynaklar açısından önemli bir role sahip olmuşlardır.

Yerel yönetim birimlerinin bu gelişimi neoliberal politikaların kendilerine yaptığı vurgu ile de ayrı bir aşama kazanmıştır. Temel olarak bu anlayışın hâkim olduğu grlmektedir. Bu anlayışa göre devletin faaliyet alanı olabildiğince sınırlandırılmalı ve devlet piyasayı zgr bırakmalıdır. Tabii devletin sınırlandırılacağı alanların içerisine sosyal politikalar da girmektedir. Ancak piyasanın sosyal alandaki başarısızlığı devletin sosyal politika uygulamalarını ve aktif rol almasını zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda devletler rolleri değişmekle birlikte her dönem bu uygulamalarda bulunmuşlardır. Bununla birlikte neoliberal anlayış sosyal politikaları dönüştürmekte, devletin rolünü aşındırmaya çalışmaktadır. Bu

durum da önemli değişimleri beraberinde getirmektedir. Neoliberalizm ve onunla birlikte yürüyen küreselleşmenin ortaya koyduğu düşünceler bir yandan devletleri piyasa lehine sınırlandırırken, öte yandan bireylerin aktif rol almasını sağlamaya çalışmaktadırlar. Bu çaba temelinde sosyal politikalar, yerelleşme kavramı altında çok aktörlü bir yapıya dönüşmekte, merkezi yönetim, yerel yönetim, sivil toplum kuruluşları ve piyasanın katılımıyla yürütölmektedir.

Yerel yönetimler bu dönemde devlet tarafından yürütölen sosyal politikalar sınırlandırılırken ve merkezi devlet bazı alanlardan çekilirken, piyasanın ve STK'ların yetersizliği nedeniyle refah yönetişimine giden süreçte ara kurumlar olarak ön plana çıkmaktadırlar. Merkezi yönetimlerin çekildiği veya zayıfladığı hizmet alanlarında yerel yönetimler mahalli ihtiyaçlar ve kaynakları çerçevesinde devreye girerek, bu hizmetleri üstlenmektedirler. Neoliberalizmin öne sürdüğü yeni yönetim anlayışı da bu gidişini destekleyen bir unsur olarak devreye girmektedir. Buna göre yerelleşme ile birlikte hizmetler yerel yönetim birimleri tarafından sunulurken, hem ihtiyaçlar daha iyi tespit edilebilecek, hem de etkili, etkin ve daha ekonomik bir şekilde bu hizmetler sunulabilecektir.

Türkiye'de ise bakıldığında geç yaşanan sanayileşme dolayısıyla kentleşme de Batı'ya kıyasla daha geç bir dönemde yaşanmıştır. Özellikle 1950'lerden sonra hızlanan kentsel nüfus artışı Batı'nın yaşadığı sorunların 100 yıl sonra da olsa Türkiye'de doğmasına neden olmuştur. Bu sorunlar yönetim anlayışındaki zaafı gözler önüne sermiş, sistemin ve gerekli reformların sürekli tartışılmasıyla sonuçlanmıştır. Bu çerçevede yerel yönetimler reformu özellikle planlı dönemde sürekli gündeme gelen bir konu olmuştur. 1980 sonrası güçlenen neoliberal dalga Türkiye'de kendini göstermeye ve bu anlayış temelinde devletin rolü tartışılmaya başlanmıştır.

Tüm bu veriler ve gelişim ışığında Türkiye'de de yerel yönetimler güçlenmekte, hizmet alanlarını genişletmektedirler. Özellikle büyükşehir belediyeleri önemli bir aşama kaydetmişlerdir. Bu hizmetler içerisinde sosyal politika uygulamaları önemli bir yer tutmaktadır. Oldukça çeşitli alanlarda belediyeler geniş hizmetler sunmakta, bu hizmetlere için de önemli kaynaklar kullandıkları düşünülmektedir. Yine de bu alanda belediyelerin kaynakları beklendiği gibi verimli kullanıp kullanmadıkları bilinmemektedir. Çünkü bu alanda gerekli kurumsallaşma henüz sağlanamamış, bu hizmetler belediyelerin münferit çabalarına kalmıştır. Türkiye'de belediyeler bu hizmetleri sunacak kapasiteden uzak görünmekte, bu durumsa çeşitli sorunları beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda

belediyelerin sosyal belediyeçilik uygulamaları ve bu anlayışın gelişimi incelenmeli, eleştirel bir anlayışla temel sorunlar ortaya konulmalıdır.

Bu çalışmanın amacı da literatürü inceleyerek sosyal belediyeçilik kavramı ve uygulamalarının gelişimini ortaya koymak, bu çalışmalar temelinde sosyal belediyeçilik anlayışını tartışmaktır.

1. Sosyal Politika

1.1 Sosyal Politika Kavramı

Sosyal politika, değişen ekonomik etkinliğin ve toplumsal yaşamın ortaya koyduğu gelir dağılımındaki eşitsizliklerin sonucunda ortaya çıkan bir kavramdır. Bu ekonomik etkinliğin değişimi ve gelişimi yeni sorunları beraberinde getirmekte, bu da bizi farklı bir kavramsallaştırmayla karşı karşıya bırakmaktadır. İşte bu noktada; sosyal politika kavramı, tarihsel gelişiminin de etkisiyle dar ve geniş anlamda sosyal politika olmak üzere iki farklı şekilde tanımlanacaktır.

Sosyal politika, ilk olarak Sanayi Devrimi sonucunda işçi sınıfının sorunlarıyla birlikte sanayileşmiş ülkelerde ortaya çıkmış bir kavramdır. İlk olarak Almanya’da Profesör Riehl tarafından ortaya konan sosyal politika, işçileri yoksulluğa ve elverişsiz çalışma ve yaşam koşulları gibi sanayileşme ile değişen düzenin tehditlerine karşı korumayı amaç edinmiştir.(Koray ve Topçuoğlu,1995,3) Kısaca dar anlamda sosyal politika, işçi temelli bir anlam ifade etmektedir. Çünkü bu dönemde sanayileşmenin en temel ve önemli etkileri bu sınıf üzerinde görülmektedir.

Geniş anlamda sosyal politika ise, toplumsal yaşamın değişimiyle, yeni sorunlar ve korunması gereken yeni toplumsal sınıfları da kapsamı içerisine almaktadır. G. Albrech geniş anlamda sosyal politikayı şöyle tanımlamaktadır:

“Toplumun ekonomik yaşamında ekonomik bağımlılıkları nedeniyle özellikle zarar görebilecek olan, yoksulluk tehlikesiyle karşı karşıya bulunan halk gruplarının korunması için sosyal güvenlik ve barışın sağlanmasıyla halkın ve devletin varlığını koruma ve gelişmesini sağlama amacına yönelik önlemlerin ve örgütlerin bütünüdür.” (Güven,1995,12)

Şenkal, bu iki tanımlama arasında sınıfsal bir bağlantı kurarak, dar anlamda sosyal politikayı; çıkarları uyuşmayan sınıflar arasındaki mücadeleye yönelik önlemler almak olarak

tanımlarken, geniş anlamda sosyal politika tanımında toplumun tüm zümreleri arasındaki mücadeleleri temel almaktadır. (Şenkal,2011,26)

Bu tanımlardan hareketle, sosyal politikanın toplumsal değişimle ve ihtiyaçlarla birlikte dönüştüğü, genişlediği, yeni anlamlar ve amaçlar kazandığı görülmektedir. Sonuç olarak, Sanayi Devrimi'nin ilk dönemlerinde işçi sınıfına ve sorunlarına odaklanan sosyal politika, günümüzde de görüldüğü şekliyle, toplumsal refahın sağlanması ihtiyacına bağlı olarak toplumun tüm gruplarını korumayı amaçlarına kattığı göze çarpmaktadır.

1.2 Sosyal Politikada Dönüşüm ve Yerelleşme

Orta Çağ'da gerçekleştirilen din ve hayırseverlik temelli uygulamalar sosyal politika açısından önemli örnekler olarak görülmektedir. Bu dönemde Batı'da Hristiyanlık etkisiyle sosyal adalet kavramına önem verilmektedir. Bu bağlamda özel mülkiyet önemliydi ancak kişiler kazandıkları serveti sosyal hizmetler yoluyla ihtiyaç sahipleriyle de paylaşmalıydılar. Öte yandan Doğu'da hâkim olan İslami düşünce de devletin ihtiyaç sahiplerine yardım etmek zorunda olduğunu, toplanan vergilerin bir kısmının da yoksul ve yetimlerin hakkı olduğunu savunmaktadır. Bu dönemde bu görüşler uygulamaya da yansımaktadır. (www.canaktan.org/politika/refah-devleti/dogusu-gelisim.htm, Erişim Tarihi: 22.01.2017)

Bugünkü anlamda sosyal politikaların doğuşu ise ulus devlet yapısının ortaya çıkışıyla ilişkilendirilmektedir. Çünkü sosyal politikaların talep edilebilmesi için ulus temelli, halk egemenliğine dayanan modern devletin doğması gerekmiştir. Bu nedenden ötürü Avrupa refah devletlerinin gelişimi Roma İmparatorluğu'nun gerilemesinden sonra başlamıştır. 10. yüzyıla dayandırılan refah ideolojisinin ana aktörleri devlet ve kilise ikilisiydi. Üretimdeki azalmalara bağlı şekilde artan yoksulluk önemli bir sosyal sorun olarak görülmekteydi. Bu sorunun çözümünde ise geleneksel görüşlerin de etkisiyle kilise temel bir role sahip olmuş ve halka eğitim, sağlık, barınma gibi bazı temel sosyal hizmetleri sunmaktaydı.(Koray ve Topçuoğlu,1995,4) Daha genel anlamda ilk yardım anlayışı ise 1601 yılında İngiltere'de çıkarılan Yoksulluk Yasası örneğinde göze çarpmaktadır. Bu yasayla ulaşılmak istenen ana amaç dönemin en önemli sorunu olan vebanın sonuçlarını hafifletmek, bu hastalıktan zarar gören kesimlere destek olmaktır.(Özdemir,2007,181)

Sanayi Devrimi'yle üretim sürecinde meydana gelen değişim* kentlere önemli bir nüfus akışıyla sonuçlanmış, toplumu işçi sınıfı olarak adlandırdığımız kavramla karşı karşıya

---

* Deane Sanayi Devrimi ile ortaya konan bu değişimi şöyle tanımlamaktadır: “Modern bilim ve tecrübi bilginin pazar için üretim sürecine geniş ve sistematik olarak uygulanması, ülke çapında ve uluslararası pazarlar için

bırakmıştır. Talas, bu sınıfı şu temel özellikleri ile tanımlamaktadır: İşçi sınıfı, ücret karşılığı emeğini satarak geçimini sağlamakta, genellikle işveren tarafından tek taraflı sağlanan koşullarda çalışmaktadır. Biriktirilmeye ulaşmadığı için sömürüldüğüne inanan işçi sınıfı, ayrıca çok sınırlı bir statü değiştirme imkânına sahiptir.(Talas, 1981,26) Bu dönemin sosyal politikaları gelişme dönemi olmasının arkasında iki temel neden yatmaktadır. Bunlar ekonomik ve siyasal nedenlerdir. Ekonomik neden çalışma yaşamındaki olumsuzlukların sosyal politikalara ifade etmektedir. Yeni sanayinin doğurduğu uzun çalışma süreleri, elverişsiz çalışma koşulları, kadın ve çocuk işçilerin sömürülmesi gibi sorunlar devletin ekonomik ilişkide zayıf olan ve zarar gören kesimler lehine karar alması sonucunu doğurmuştur. Siyasi nedenlerse genişleyen işçi sınıfının taleplerinin demokratikleşen devlet yönetimine etkisini ifade etmektedir. Sanayileşme ile birlikte işçiler nüfusun önemli bir kesimini oluşturmaya başlamışlardır. Demokratik sistemde bu nüfusun oy potansiyeli ise görmezden gelinemezdi. Bu nedenle sosyal politikaların gelişiminde demokrasinin önemli bir etkisi görülmektedir. Buna örnek olarak ise demokrasiyi ilk benimseyen ülke olarak İngiltere'nin ilk sosyal politika önlemlerini alması da şaşırtıcı değildir.(Talas, 1981,45-49)

Sosyal politikaların gelişimini göstermesi ve geleceği açısından dönemin en önemli kavramı ise refah devletidir. 19. yy. sonlarında Bismarck yönetimindeki Almanya'da ortaya çıkan bu kavram için Flora'nın tanımlaması ise şöyledir;

“Bireylere ve ailelere asgari bir gelir güvencesi veren, onları toplumsal tehlikelere karşı koruyan, onlara sosyal güvenlik olanakları sağlayan, toplumsal konuları ne olursa olsun tüm vatandaşlara eğitim, sağlık, konut gibi sosyal hizmetler alanında belirli bir standart getiren devlettir.”(Koray ve Topçuoğlu,1995,19)

İkinci Dünya Savaşı sonrası otuz yıllık dönem(1945-1975), refah devletinin büyük önem kazandığı göze çarpmaktadır. Bu dönemde sosyal politikalar yaygınlaşmış, kavramın anlamı da bu yıllarda genişlemiştir. Savaşın doğurduğu ekonomik ve sosyal sorunların da etkisiyle sosyal adalet kavramı sorgulanmaya başlamış, devletler bu doğrultuda eğitim, sağlık, yoksulluğun önlenmesi, istihdam gibi konularda refahı artırmaya yönelik uygulamalara önemli derecede kaynaklar aktarmışlardır.(Koray,2000,11)

1929 Ekonomik Buhranı ise ekonomiye devlet müdahalesi taleplerini artırıcı bir etki ortaya çıkarmıştır. Sosyal güvenlik ve refah hizmetlerini içeren bu talepler bir anlamda ekonomik

---

üretime doğru bir ihtisaslaşmaya yönelmesi, nüfusun kırsal kesimden kentlere göç etmesi, tipik üretim biriminin genişlemesi, ortaklık ve kamu teşebbüslerine daha dayalı hale gelmesi, iş gücünün mamul mallar ve hizmet üretimine kayması sürecidir.” (Deane,1994,1)

yaşamda baskın olan, zenginliği ve gücü elinde bulunduran kapitalist elitin yönlendirici gücüne bir tepki niteliğindeydi.(Wahl,2011,23) Bu tepki ise siyasal haklar sayesinde siyasi partiler veya sendikalar gibi baskı grupları faaliyetleriyle gösterilebilmekteydi.(Koray,2000,53) Yani devletin bireylerin toplumdaki yerine ilişkin bakışındaki radikal dönüşüm refah devletinin ortaya çıkışında önemli rol oynamaktaydı. Bu değişimin temelinde ise sosyal haklara olan inanç yatmaktaydı.(Buğra,2010,65) Bunların uygulamaya geçirilmesinde de ekonomik ortamın önemli etkisi olmuştur. Ekonomik krizin büyümesi ve bu talepler ekonomide liberal anlayıştan, Keynezyen anlayışa geçişle sonuçlanmıştır. Böylelikle laissez faire düşüncesine dayanan yani piyasanın kendi işleyişine odaklı sistem, yerini devletin müdahaleci olduğu ve ekonomide etkin rol oynadığı bir sisteme bırakmıştır. Bahsedilen 30 yıllık süreç sonunda OECD ülkelerinde hükümet harcamalarının GSYİH içindeki payı bunu açıkça göstermektedir. (İngiltere: %43, İsveç: %60, İsviçre: %30).(Özdemir,2007,31) Devlet bütçelerinin büyümesi refah harcamalarına büyük kaynaklar harcanmasını da kolaylaştırmıştır. Devlet bütçeleri içerisinde refaha dönük harcamalar önemli ölçüde artmıştır. 20. Yüzyıl başına kıyasla 1960'ta İngiltere'de bu harcamalar %20'den %47'ye, İsveç'te ise %30'dan %53'e çıkmıştır.(Koray,2000,35)

Refah devleti uygulamalarının artışıının arka planındaki Keynezyen ekonomi anlayışının gelişimi gibi terkedilişi de bir ekonomik kriz sonucunda olmuştur. 1970'lerin ortalarında ortaya çıkan stagflasyon krizi, Keynezyen anlayışın ve refah devletlerinin sorgulanmasını beraberinde getirmiştir. Bu krizle birlikte, bu düşünce ve uygulamaların beklenen başarıyı gösteremedikleri düşünölmeye başlanmıştır.(Alp,2009,5) Esping- Andersen'e göre refah devletine yönelik bu eleştirilerin temelinde şu üç neden bulunmaktadır: Öncelikle refah devletinin piyasayı boğduğu, toplumu piyasa koşullarından saptırdığı düşünölmektedir. İkinci olarak, nüfusun yaşlanmasının gelecekte doğabilecek olumsuz etkilerine odaklanılmaktadır. Son olarak ise, yeni küresel düzenin savurgan hükümetlere ve rekabetçi olmayan ekonomilere verebileceği zarardan bahsedilmektedir.(Esping-Andersen,2006,56) Bu nedenlerin de etkisiyle sosyal politikaların topluma yüklediği ve yükleyeceği sosyal maliyetlere dikkat çekilmektedir.(şenkal,2011,149) Keynezyen ekonomi pratiklerinin başarısızlığı, "Neoliberal" olarak adlandırılan "yeni" bir ekonomi anlayışının kabulüne giden süreci açmıştır. Bu anlayış her alanda olduğu gibi sosyal politika da devletin küçöltölmesini, ekonomiye müdahaleden kaçınmasını savunmaktadır. Çünkü refah devleti uygulamalarıyla bazı kesimler gereksiz yere kayırılmakta, ayrıca bu uygulamalar için vergiler artırılmakta, devlet büyümekte, piyasa zayıflatılarak özgürlükler azaltılmaktadır.(Özdemir,2007,237-238)

Refah devleti uygulamalarına bir diğer tehdit ise neoliberal ekonomiyi daha da baskın hale getiren küreselleşme olgusu olmuştur. Küreselleşme ortaya koyduğu uluslararası rekabete dayanan ekonomisiyle refah devletinin sürdürülebilirliğini daha da zorlaştırmıştır. Çünkü küresel ekonomi büyümeyi ve karlılığı ön plana alırken, refah devleti vatandaşların sosyal korunma ve güvenliğine odaklanmaktadır.(Şenkal, 2011,185) Yani küresel ekonomi devletlerin önüne önemli bir rekabet alanı koymakta, sosyal uygulama ve önlemleri geri plana atmaktadır. Küresel ölçekteki şirketlerin vergi oranları ve sosyal yükümlülüklerin daha az olduğu ülkeleri tercih etmeleri bu açıdan önemli bir örnektir.(Özdemir, 2007,242)

Bu çerçevede neoliberal sosyal politika refah devletinden kopma anlamında şu üç temel özelliğe odaklanmaktadır: Özelleştirme, hedef belirleme ve yerinden yönetim. Özelleştirme ile devletin sosyal politika alanını daraltmak ve kaynak savurganlığı önlenmek istenmektedir. Hedef belirleme ise yalnızca toplumun belli kesimlerine sosyal yardım ve hizmet sağlanmasını ifade etmektedir. Sosyal politikada yerinden yönetim ise halka daha yakın unsurlarla hem daha etkili kaynak kullanımını hem de bireylerin karar alma sürecine katılımını amaçlamaktadır.(Şenkal,2011,153-155) Böylelikle toplumun aktif rol ve sorumluluk almasına odaklanan bir yapı ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır. Sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetim birimleri bu amaç çerçevesinde büyük öneme sahiptir. Bu bağlamda yerel yönetimler neoliberal dönemde de sosyal politikanın ana aktörleri olarak görülmektedir. Birçok yetki ve faaliyet yerel yönetim birimlerine devredilmiştir.Bu faaliyetlerin bazıları doğrudan yerel yönetimlerce sunulurken bazıları ise hakim olan anlayış doğrultusunda özel sektörce yürütülmektedir.

2.Yerel Sosyal Politika Uygulamaları(İngiltere-İsveç-İspanya Örnekleri)

Yerel yönetimlerin sosyal politika fonksiyonlarında görülen artış bir anda ortaya çıkan bir durum değildir. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında güç kazanan refah devleti anlayışı çerçevesinde yerel yönetimler de önemli oranda kaynak ve yetki artışı yaşamışlardır. Ersöz bu dönemde gelişmiş ülkelerde belediyelerin “yerel refah devleti” ve “refah belediyesi” olarak adlandırıldıklarından bahsetmektedir.(Ersöz, 2011,83)

Bir önceki bölümde sözünü ettiğimiz üzere 1980 sonrası dönemde de belediyelerin birçok hizmet alanında olduğu gibi sosyal politika uygulamalarında da önemli yetkilere sahip oldukları görülmektedir. Ancak refah devleti uygulamaları devleti büyütür ve belediyeleri de bu hizmetlerin sunumunda önemli bir aktör olarak görürken, neoliberal politikalar yerelleşme/özelleştirme uygulamaları çerçevesinde devletin küçültülmesinde yerel

yönetimlere yetki ve kaynak aktarımı yapmaktadırlar. Günümüzde ortaya konan farklı hizmet sunum yöntemleri de bu durum açısından önemli bir göstergedir.

Amaç her ne olursa dikkat çeken unsur, özellikle gelişmiş ülkelerde yerel yönetimlerin sosyal politika uygulamaları çerçevesinde sundukları hizmetlerdir. Bu doğrultuda aşağıda yerel refah uygulamaları ile öne çıkan İsveç, önemli bir yerel yönetim tarihine sahip olan İngiltere ve Güney Avrupa Refah Rejimi* içerisinde olduğundan Türkiye ile benzerlikleri dolayısıyla İspanya örneklerinde yerel yönetimlerin ilgili alanda sahip oldukları kaynaklar, yetkiler ve hizmetlerine değinilecektir.

2.1 İsveç

İsveç yönetim sisteminde oldukça önemli bir yere sahip olan yerel yönetimler; oldukça geniş bir alanda hizmet vermektedir. Bu hizmet alanları içerisinde de sosyal refah hizmetleri belediyelerin zorunlu hizmetleri içerisinde sayılarak, belediyelerin ana görevlerinden kabul edilmektedir. Bu yasanın yanı sıra Sosyal Hizmet Yasası'nda da belediyelerin ihtiyacı olanlara sosyal hizmet sağlamakla yükümlü oldukları vurgulanmaktadır. Bu yasa ile belediyelerin mahalli ihtiyaçlara ve yasanın amacına uygun şekilde sosyal hizmet programlarını yapma imkânı verilmiştir.(Ersöz,2004,137)

Yerel yönetimlerin ilgili alandaki uygulamalarına bakıldığında ise eğitim, istihdam, yaşlı ve çocuk bakımı ve sağlık hizmetleri özellikle dikkat çekmektedir. Hedef kitle olarak ise öncelikle yaşlılar, çocuklar ve engelliler öne çıkmaktadır. Belediyelerin kaynak kullarımlarına bakıldığında da bu gruplara yönelik sosyal hizmetlerin önemli yer tuttuğu göze çarpmaktadır. Aşağıdaki tabloda İsveç'in en büyük belediyesi olan Stockholm Belediyesi'nin 2015 yılına ait personel dağılımı görülmektedir:

---

* Güney Avrupa refah rejimi içerisindeki ülkelere bakıldığında yarı- kurumsallaşmanın da bir sonucu olarak ortaya çıkan; refah hizmetleri sunumunda karşılaşılan klientalist siyasi ilişkiler ve kayıtdışı ekonomi temel özellikleri içerisinde dikkat çekmektedir.(Katrougalos ve Lazaridis, 2003,16)

Tablo-1: Stockholm Belediyesi Hizmet Alanlarına Göre Personel Dağılımı

Hizmet Alanları	Personel Sayısı
Siyasi Operasyonlar ve Yönetim	1581
Birey ve Aile Bakımı	3599
Altyapı, evre, Güvenlik	1106
Okul ncesi Uygulamalar ve ocuk Bakımı	11469
Eğitim	11671
Yaşlı Bakım Hizmetleri	4972
Engelli Destek ve Hizmetleri	1809
Sosyal-Kültürel Aktiviteler	1736
Ticari ve Sınai Faaliyetler, Konut	329
Diğer Operasyonlar	62
Stockholm Stadshus AB Group	2715
Toplam	41040

Kaynak: Stockholm City Annual Report 2015, <http://stockholmannualreport.se/en/> , s. 21, Erişim Tarihi: 31.01.2017 .

Tablodan anlaşıldığı üzere; Stockholm Belediyesi personelinin yaklaşık %53' sosyal politika uygulamaları içerisinde değerlendirebileceğimiz birey ve aile bakımı, okul öncesi uygulamalar ve ocuk bakımı, yaşlı bakım hizmetleri ve engelli destek ve hizmetlerini yerine getirmektedir. Bu durum Belediye hizmetleri içerisinde sosyal politika uygulamalarının ağırlığına yönelik önemli bir gösterge oluşturmaktadır. Stockholm Belediyesi'ne bağlı ilçe konseylerinin bütçe kullanımına bakıldığında da sosyal hizmet alanlarının ne çıktığı yorumu yapılabilir. Çünkü 2015 yılı bütçesine göre, bu ilçelerinin giderlerinin %65'ini sosyal hizmet alanlarına harcadıkları grlmektedir.(<http://stockholmannualreport.se/en/>, s.116, Erişim Tarihi: 31.01.2017)

İsveç rneğinde rakamlar ve ilgili düzenlemelerde görüldüğü üzere merkezi hükümet sosyal hizmet alanında kendisini yasal düzenlemeleri yapmakla sınırlandırmakta, hizmet sunumunu ise yerel yönetimlere bırakmaktadır. Merkezden bağımsız gelir kaynaklarıyla da güçlendirilmiş bulunan belediyeler de sosyal hizmetler alanına yerel ihtiyaçlar temelinde önemli bir kaynak aktarımında bulunmaktadırlar. Bu zellikleriyle İsveç yerel refahın sağlanmasıda önemli bir örnek olarak grlmektedir. Bu durumun sağlanmasıda da yerel yönetimlerin yetki ve kaynak bakımından gelişmiş yapılarının önemli bir etkisi olduğu göze çarpmaktadır.

2.2 İngiltere

İngiltere’de yerel yönetim sistemi köklü bir geleneğe sahiptir. Merkezi yönetimin ülke düzeyinde yayılmış bir taşra örgütü bulunmadığından yerel hizmetler büyük ölçüde yerel yönetim birimlerine bırakılmıştır.(Karasu, 2009,215) 2000 yılındaki düzenleme sonrası, 34 il yönetimi, 238 ilçe yönetimi ve 116 tek meclisli kentsel yönetim biriminden söz edilmektedir.(European Communities, 2001,230)Bu birimlerin ise büyük bir hizmet alanına sahip oldukları görülmektedir. Ancak birçok Avrupa ülkesinin aksine İngiltere’de yerel yönetimler genel yetkiye sahip olmadıklarından, yalnızca yasayla verilen görevleri yerine getirebilecekleri dikkat çekmektedir. Aşağıdaki tabloda yerel yönetim birimlerinin hizmet alanlarının bu birimler arasındaki dağılımı verilmektedir:

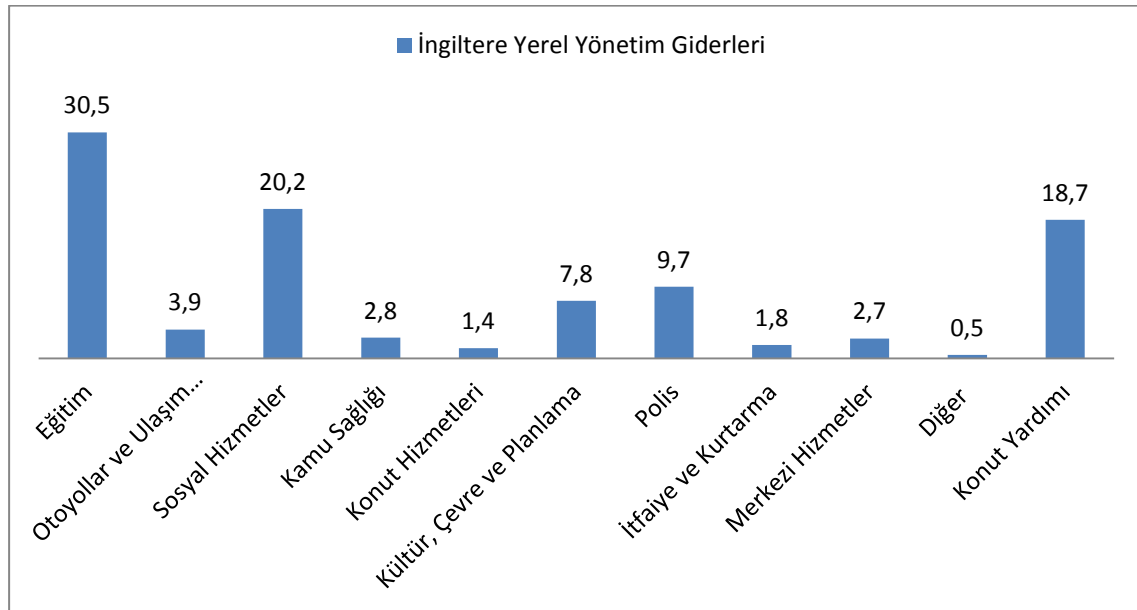
Tablo-2: İngiltere’de Yerel Yönetimler Arası Hizmet Dağılımı

	Hizmet Konseyleri	Tek Meclisler	İl Meclisleri	İlçe Meclisleri
Polis	X			
İtfaiye	X		X	
İlk ve Orta Öğretim			X	X
Sosyal Hizmetler			X	X
Ulaşım		X	X	X
Kütüphane			X	X
Atık Toplama		X		X
Konut		X		X
Toprak Planlaması		X		X

Kaynak: European Communities, 2001, s.232

Farklı birimler aracılığıyla birçok hizmeti yerine getiren İngiliz yerel yönetimlerinin bazı hizmetleri de zamanla farklı özel ve kamu otoritelerine devredilmiştir. Yerel yönetimlerin hizmet alanına giren sağlık hizmetleri, günümüzde bölgesel olarak yalnızca sağlık hizmetleri için kurulan örgütlerce sunulmaktadır. Ayrıca elektrik, su, gaz gibi önceden yerel yönetimlerin geleneksel hizmetleri olarak görülen bazı hizmetler de özelleştirilmiştir. Ancak sosyal hizmetler İngiltere’de halen yerel yönetimlerin en önemli görevleri arasında sayılmaktadır. Birçok Avrupa ülkesinde olduğu gibi eğitim ve sosyal hizmetler alanında hizmet veren yerel yönetimler; çocuklar, yaşlılar ve engelliler gibi kesimlere yönelik birçok hizmet sunmaktadırlar. Ayrıca bu hizmetlerin yanı sıra İngiltere’de konut yardımları yerel yönetimlerin sağladıkları bir diğer sosyal hizmet olarak dikkat çekmektedir. Aşağıdaki grafikte 2015-2016 yerel yönetim giderlerinin ilgili hizmet alanlarına göre dağılımı verilmektedir:

Tablo 3: İngiltere Yerel Yönetim Giderlerinin Hizmetlere Göre Dağılımı

Kaynak: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/56978/6/RO_Final_Outturn_2015-16_Statistical_Release.pdf, Erişim Tarihi:13.02.2017

Grafikte de grldğu üzere İngiltere’de sosyal hizmetler yerel yönetimlerin en temel görevlerinden biridir. Yerel yönetim giderlerinin yaklaşık yüzde 39’unu sosyal hizmetler ve yine sosyal yardım olarak ele alabileceğimiz konut yardımı oluşturmaktadır. Bu yüksek oranın sağlanması yukarıda da ifade ettiğimiz üzere İngiltere’de bazı geleneksel yerel yönetim hizmetlerinin özelleştirilmesi de önemli bir etken olarak grlebilir. Ancak şüphesiz ki modern yerel yönetimlerinin çıkışı yaşanan sosyal-kentsel sorunlara ve bunlarla mücadele

etmek için çıkarılan 1835 tarihli Yoksul Yasası'na dayanan İngiltere'de yerel yönetimlerin sosyal hizmetler için ayırdıkları kaynağa şaşırılmamak gerekir.

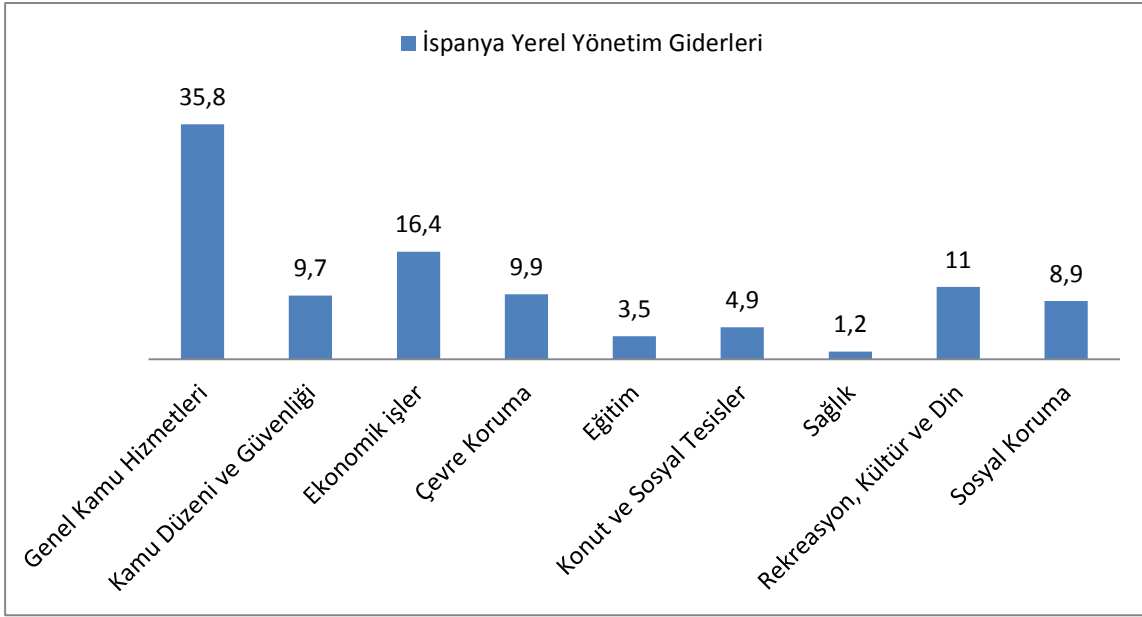
2.3 İspanya

Yerel yönetimler açısından bakıldığında İspanya'da belediyeler, iller, büyükşehir belediyeleri, özel statülü belediyeler ve köy birlikleri bulunduğu görülmektedir.(Toksöz vd., 2009,78) 8117 belediye ve 50 il bu birimler içerisinde temel yerel yönetim birimleri olarak öne çıkmaktadırlar. Yerel yönetim birimlerinin yetkileri ise nüfusa bağlı olarak artan bir şekilde gruplandırılarak belirlenmiştir. Bu şekilde hizmet sunumları için bir ölçek ortaya konulduğu söylenebilir. Bu yetkiler şöyle sıralanmaktadır:

- Tüm birimler için; Su, kanalizasyon ve atık yönetimi, sokak aydınlatması, şehir trafiği ve yol bakımı, gıda güvenliği,
- Nüfusu 5000 üzeri olanlar;Yeşil alanlar ve yerel polis,
- Nüfusu 20000 üzeri olanlar;Sosyal hizmetler, itfaiye ve spor tesisleri,
- Nüfusu 50000 üzeri olanlar;Toplu taşıma ve çevre koruma.
- Sosyal hizmetler açısından bakıldığında, yalnızca 20000 nüfus üzerinde bir büyüklüğe sahip birimlerin sosyal hizmet sunum yetkisine sahip oldukları anlaşılmaktadır. (Local and Regional Government in Europe: Structures and Competences, CEMR, 2012, [http://www.ccre.org/img/uploads/piecesjointe/](http://www.ccre.org/img/uploads/piecesjointe/filename/local_government_structuresandcompetences_20_12_en.pdf) filename/local_government_structuresandcompetences_20_12_en.pdf, Erişim Tarihi: 6.2.2017)

İspanya'da yerel yönetim birimleri Anayasada da yer verilen mali özerklik çerçevesinde gelir ve giderlere sahiptirler. OECD verilerine göre 2014'te İspanya'da yerel yönetim giderlerinin kamu giderlerine oranı yaklaşık %14'tür.Bu kaynakların hizmet alanlarına göre dağılımı ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir:

Tablo 4: İspanya Yerel Yönetim Giderlerinin Hizmetlere Göre Dağılımı

Kaynak:http://www.oecd-ilibrary.org/economics/national-accounts-of-oecd-countries-general-government-accounts-2015_na_gga-2016-en, s.200, Erişim Tarihi:06.02.2017)

Yukarıdaki oranlardan da anlaşılacağı üzere, İspanya’da yerel yönetim giderlerinin oldukça büyük bir kesimini genel hizmet giderleri oluşturmaktadır. Ayrıca eğitim, sağlık ve sosyal koruma giderleri oranlarının düşüklüğü göze çarpan bir diğer önemli veridir. Özellikle sosyal harcamalar açısından bakıldığında ise İngiltere ve İsveç örneklerine kıyasla İspanya’da sosyal koruma harcamalarının yetersizliği görülmektedir. Bu durumda ise ülkede mevcut refah sisteminin önemli etkisi vardır. Çünkü Güney Avrupa Refah Rejimi kümesi içerisinde gösterilen İspanya’da İsveç ve İngiltere’deki sistemlerin aksine sosyal politika uygulamaları çok aktörlü bir yapıya sahiptir.(Günel,2010,82) Çok aktörlü yapı içerisinde aile, devlet gibi kurumlarında sosyal koruma da önemli rol olması yerel yönetimlerin ana aktör olmasını engellemektedir. Bu nedenle İspanya’da yerel yönetimlerin sosyal refah uygulamaları gerek kaynak gerekse yetki açısından diğer iki örnek ülkeye göre geride kalmaktadır.

3.Yerel Sosyal Politika Uygulaması Olarak Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Anlayışı

3.1 Sosyal Belediyecilik Kavramı ve Gelişimi

Sosyal belediyecilik kavramının günümüzde yerel yönetim tartışmalarında sıkça kullanıldığı görülmektedir. Hem ekonomik hem de siyasi boyutuyla bu tartışmalara önemli bir alan açan bu kavram birçok araştırmacı tarafından da çeşitli yönleriyle tanımlanmaktadır.

Pektaş sosyal belediyeciliği; “sosyal devletin yerel düzeydeki bir izdüşümü olarak, sunduğu sosyal nitelikli mal ve hizmetlerle daha iyi bir yaşam standardı yaratmayı hedefleyen ve

onların bütçesine sosyal adalet sağlayıcı biçimde katkı yapan belediyeçilik” (Pektaş,2010,6) olarak tanımlarken, Kaya da tanımında benzer şekilde kamu kaynaklarına ve sosyal alanda ulaşılmaya çalışan amaçlara vurgu yaparak, sosyal belediyeçiliğin alanını eğitim, konut, çevre, sosyo-kültürel gelişim ve yoksullukla mücadele ile ilgili hizmetlerle sınırlandırmaktadır. (Kaya,2003,274) Eryılmaz ise sunulan hizmet çeşitliliğinden ve alanlarından hareketle dar ve geniş anlamda sosyal belediyeçilik olarak adlandırdığı bir ayrım yaparak; kavramı şöyle anlatmaktadır;

“Dar anlamda sosyal belediyeçilik, dar gelirli, yoksul, muhtaç, kimsesiz, özürlü ve yaşlı kesimlere mal ve hizmet olarak yardım etmek; geniş anlamda sosyal belediyeçilik ise bu mal ve hizmet yardımlarını da aşan, toplumsal alanda daha geniş bir yelpazeyi oluşturan eğitimden sağlığa, gençlikten spora, kent kimliği oluşturmaktan belediye-halk bütünleşmesine kadar, kent hayatının bütününe kapsamaya yönelik sosyal işlevleri içinde barındıran bir kavramdır.” (Eryılmaz, 2010,85)

Bu noktada sosyal belediyeçilik uygulamasının gelişimine bakmak olumlu olacaktır. Çünkü sosyal belediyeçilik; belediyelerin klasik belediyeçilik hizmetleri olarak adlandırdığımız hizmetlerden oluşan hizmet sepetinin genişleyerek; kentlerin sosyal yapısına etki edecek eğitim, sağlık, kültür, refah gibi alanlarda da hizmet sunan kurumlar haline gelmelerini ifade etmektedir. Bu tanımlama içerisinde her alan dönemselsel olarak belediyelerin hizmet sunumunu konu olmuş, belediyelerin kaynakları ve yetkileri zaman içerisinde önemli bir gelişim göstermiştir. Sosyal belediyeçilik olgusu da doğal olarak belediyelerin gelişimi ile birlikte gelişmekte, içeriğine unsurlar eklenmektedir.

Belediyelerin tarihsel gelişimine bakıldığında henüz sosyal belediyeçilik kavramından söz edilmese de bu topraklarda belediyelerin vatandaşların sosyal ihtiyaçlarını giderme sorumluluğu Osmanlı İmparatorluğu’ndan itibaren karşımıza çıkan bir olgu olarak görülmektedir. İlgili literatüre bakıldığında merkezi devletin desteğiyle birlikte Server Efendi yönetimindeki Şehremaneti,sosyal hizmetleriyle dikkat çekmektedir. 1864’te belediyenin yoksullar için bir klinik açması ve veba salgını sırasında çocuklara ücretsiz aşı uygulaması bu alanda önemli örnekler olarak göze çarpmaktadır.(Rosenthal,1980,241) Ayrıca bir önceki bölümde de belirttiğimiz üzere yoksulları koruma görevini Şehremanetine veren 1868 tarihli Dersaadet Belediye Nizamnamesi bu açıdan önemli bir düzenlemedir.

Cumhuriyet'in kurulmasıyla birlikte ise, sanayinin ve dolayısıyla gelişen kentleşmenin etkisiyle çıkarılan 1580 Sayılı Belediye Kanunu, belediyelere bu alanda geniş görev ve yetkiler vermesine rağmen, bu görevleriyle orantılı kaynaklara sahip olmadıklarından ilgili görevlerini yerine getirdikleri söylenemez. İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde ise bu görevlerin birçoğu merkezileştirilmiş ve bakanlıklara devredilmiştir. 1950'ler sonrası kentlerde artan nüfus önemli altyapı sorunları ortaya çıkarmış, bu durumsa belediyelerin kaynaklarını bu hizmetlere ayırmaları ve klasik belediyeçilik hizmetlerine yönelmeleri sonucunu doğurmuştur.(Ersöz,2011,142)

1973 seçimleri sonrası ise CHP'li belediyelerin "toplumcu belediyeçilik" anlayışı olarak adlandırılan bir anlayış çerçevesinde verdikleri hizmetler içerisinde vatandaşların sosyal ihtiyaçları da önemli bir yer tutmuştur. Çünkü bu anlayış temelinde belediyelerin mali ve siyasi olarak güçlendirilmesi ile hizmet yelpazelerinin genişletilmesi ve katılımcı bir yönetim oluşturmaktan söz edilmektedir. Sosyal anlamda ise hizmetler çoğunlukla tüketim üzerinden tanımlanmakta, halkın ihtiyaçlarını rantlardan arındırılmış, ucuz ve kaliteli bir şekilde giderebilmesi için belediyelerin üretim yapması gerekliliğine değinilmektedir. Bu anlayışın temel ilkeleri içerisinde sosyal adalete de yer verilerek kentteki eşitsizlikleri giderici bir yönetim benimsenmesi amaçlanmıştır.(Keleş,2009,497)Belediyeler ise bu amaca yönelik olarak üretici birimler olarak öne çıkmalı, tüketimdeki eşitsizliği gidermelidirler. Bu dönemde belediyelerin ilgili hizmetleri yerine getirdikleri görülmektedir. Örneğin; Ankara Belediyesi ekmek fiyatlarının yükselmemesi için ekmek üretimine başlamış, kaliteli ve ucuz sebze meyveye ulaşılabilmesini sağlamak amacıyla semt halleri projesini yaşama geçirmiş, dar gelirli için tanzim satışlarını başlatmıştır.(Bayraktar ve Penpecioglu, 2009,190)

Bu dönemde benzer projelerle birçok belediyede karşılaşmaktadır. 1580 sayılı Kanunun belediyelere sosyal anlamda geniş yetki ve görevler verdiğini ancak kaynak yetersizliğinin bu görevlerin yerine getirilmesini engellediğini belirtmiştik. Bu dönemde bu hizmetlerin verilebilmesinin belediyelerin merkezi yönetimle olan çatışmaları nedeniyle, kendi kaynaklarını yaratmak zorunda kalmalarının önemli etkisi olmuştur.(Kesgin,2012,124)Ersöz, ülkemizde ilk kez sosyal belediyeçilik kavramıyla bu dönem de karşılaşıldığını vurgulamaktadır.(Ersöz,2011,143)Ancak bu çalışma ve hizmetler belli başkanlara ait bireysel girişimler olarak kalmış, 12 Eylül darbesinin de etkisiyle ilgili siyasal hareket içerisinde dahi kurumsallaşamamıştır.(Bayraktar ve Penpecioglu,2009,159-160)Ekonomik krizler sonrası Dünya'da refah devleti uygulamalarının zayıflaması ve Türkiye'de meydana gelen askeri

darbe de bu dönemde yerel yönetimlerin sosyal belediyeçilik fonksiyonlarını güçsüzleştiren temel etkenler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye’de sosyal belediyeçilik anlayışı bakımından bir diğer önemli dönem de 1990’lı yıllar olarak görölmektedir. Bu dönemin ana aktörü ise Refah Partisi’dir. 1994 seçimlerinde büyük bir başarı kazanan ve başta İstanbul Büyükşehir Belediyesi olmak üzere birçok belediyeyi kazanan partinin başarısının arka planında İslami anlayışa dayanan bir sosyal dayanışma örgütü gibi çalışan yerel örgütlerinin önemli bir payı olduğu düşünölmektedir. Özellikle yoksul bölgelerde büyük destek kazanan partinin özellikle hanım üyeleri seçim öncesi yaptıkları ev ziyaretleri ve ilaç, erzak, giyecek yardımları ile dikkat çekmişlerdir. Seçim sonrası dönemde ise bu anlayış devam etmiş, partili belediyeler ramazan çadırları kurma, erzak, kömür, okul gereçleri, ilaç dağıtım gibi faaliyetlerine devam etmişlerdir. Diğer partiler ilk dönemlerde bu uygulamaları seçim propagandası olmakla itham etseler de zamanla bu hizmetler tüm partilerin ilgi alanına girmeye başlamışlardır.(Erder ve İncioğlu,2008,13-14)Bu dönemde başta büyükşehir belediyeleri olmak üzere belediyeler hizmet alanlarını önemli ölçüde genişletmiş; kadın, yaşlı, çocuk ve yoksullara yönelik çeşitli sosyal hizmet alanlarında hizmetler sunmaya başlamışlardır.

Bu dönemde sosyal belediyeçiliğin gelişmesinde 1980 sonrası belediyelerin kısmen de olsa idari ve mali özerklik kazanmasının önemli rolü olduğu belirtilmektedir.(Çiçek,2012,96) Özellikle 1984’te büyükşehir belediyelerinin kurulması bu belediyelerin ilgili hizmetleri sunacak kaynağa ve güce sahip olmaları bakımından önemli bir yer tutmaktadır. Yapılan ilk düzenlemeyle öncelikle İstanbul, İzmir ve Ankara ile başlayan “özel yönetim birimi” olan büyükşehir belediyeleri hizmet sunumu açısından önemli bir ölçüğe kavuşmuş yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu değişimle birlikte, sonraki yıllarda büyükşehir yapılan 13 yeni belediye hizmet alanlarını genişletebilecekleri bir örgütsel büyüklüğe kavuşmuşlardır. Günümüzde sosyal belediyeçilik uygulamalarına baktığımızda, ağırlığın büyükşehir ve büyükşehir ilçe belediyelerinde olması da bu durumun ve büyükşehirlerdeki sosyo-ekonomik hayatın sosyal belediyeçilik hizmetlerine daha çok ihtiyaç duyulmasına neden olmasının bir sonucu olarak görölebilir.

Sosyal belediyeçiliğin gelişimi açısından, bir diğer önemli dönemse 2000’li yıllarda başlamıştır. AK Parti’nin iktidara gelmesiyle birlikte kamu yönetiminde reform tartışmalarının yoğun olarak yaşandığı bu dönemde reformun önemli bir ayağını da yerel yönetimler oluşturmuştur. Literatürde sıklıkla ifade edildiği üzere özellikle 1994 sonrası yerel yönetimlerde meydana gelen anlayış değişimi yanı sıra adı geçen reformların yapıldığı

2000’li yıllar da sosyal belediyciliğin gelişimi ve kurumsallaşması açısından ayrı bir önem taşımaktadır.

Bu çerçevede 2004’te çıkarılan 5216 sayılı Büyükşehir Belediye ve 2005’te ıkarılan Belediye Kanunları ile 2008’de çıkarılan 5779 sayılı İl Özel İdareleri ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun bu değişimin önemli bir ayağını oluşturmuş, belediyelerin gerek yetki ve görevleri gerekse kaynakları bakımından önemli bir gelişim göstermesini sağlamışlardır. Bu dönemde bu gelişimin de etkisiyle genel bir durum olarak belirtemesek de Eryılmaz’ın sözünü ettiği geniş anlamda sosyal belediycilik uygulamalarıyla daha yaygın bir şekilde karşılaştığımızı söyleyebiliriz. Ersöz de bu dönemde gelişen hizmetleri yeni bir belediycilik anlayışına dayandırmamız gerektiğini belirtmekte, bu anlayışı ise “yerel toplumun ekonomik, sosyal, kültürel ve fiziki gelişiminden sorumlu belediycilik” (Ersöz,2011,144)olarak adlandırmaktadır.

Yukarıda sözü edilen gelişim ve değişen anlayış çerçevesinde özellikle büyükşehir ve büyükşehir ilçe belediyelerinin ne çıktığı bir şekilde sosyal belediycilik uygulamaları yaygınlaşmaktadır. Bu noktada, ilgili belediyelerin kendilerine özgü anlayışlarından ve uygulamalarından kaynaklanan hizmetler, zamanla tüm belediyeler için uyulması gereken veya öyle görülen standartlara dönüşmüş;(Ersöz,2011,144) gelişen kaynakların da belediyelerin bu hizmetleri sunabilmelerinde önemli bir etkisi olmuştur. Özellikle bu kaynakların artışıyla karşılanan altyapı gereksinimleri, kentli nüfusun yeni hizmet taleplerini doğurmakta, bu durumsa belediyelerin ilgili hizmetleri sunmalarını bir gereklilik haline getirmektedir.

3.2 Sosyal Belediyeçilik Uygulamaları

Türkiye’de belediyeler, belediyeler arasında farklılaşmakla birlikte birçok hedef kitleye yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerinde bulunmakta; bu faaliyetler de genel olarak öne çıkan hedef kitleler temelinde şu başlıklar altında sınıflandırılmaktadır: (iek,2012,104)

- Yaşlılara Yönelik Uygulamalar
- Engellilere Yönelik Uygulamalar
- ocuk ve Gençlere Yönelik Uygulamalar
- Yoksullara Yönelik Uygulamalar
- Kadınlara Yönelik Uygulamalar

Bu yardım ve hizmet faaliyetlerinin yanı sıra belediyeler günümüzde geniş anlamda sosyal belediyeçilik olarak adlandırdığımız şekilde kültür, sağlık, eğitim, spor gibi birçok alanda kentsel gelişime yönelik olarak hizmet sunumunda bulunmaktadır. Bu başlıklar altında da şu uygulamalar örnek olarak gösterilebilir;

- Kültür Hizmetleri: Kütüphane, tiyatro gibi kültürel alanlar açmak; müzik, sinema, tiyatro, edebiyat vb. alanlarda ücretsiz veya düşük ücretli etkinlikler düzenlemek.
- Eğitim Hizmetleri: Lise ve üniversite hazırlık kursları açarak ücretsiz eğitim vermek; ihtiyacı olanlara ve okullara malzeme yardımında bulunmak; okulların bakım ve onarımını yapmak.
- Sağlık Hizmetleri: Sağlık kurumları açıp, işletmek; evde sağlık hizmetleri sunmak.
- Spor Hizmetleri; Spor etkinlikleri düzenlemek; başarılı sporcuların ödüllendirmek; amatör spor kulüplerine destek vermek; spor tesisleri açmak ve işletmek.

Anlaşılabacağı üzere belediyeler birçok alanda hizmet sunmakta; bu yolla kentin ve kentlilerin gelişimine katkıda bulunmaktadır. Bu çerçevede bu bölümde; Avrupa'da öne çıktığı düşünülen ve son dönemde önem kazanarak neredeyse tüm belediyelerin uygulama alanına giren bu uygulamalar değerlendirilecektir:

3.2.1 Yaşlılara Yönelik Uygulamalar

Nüfusta gerçekleşen ve daha da artacağı beklenen yaşlı nüfus artışı nedeniyle yaşlıların refahının devamını sağlamaya yönelik uygulamalar önem kazanmaktadır. Bu durumsa ekonomik olarak bağımlılık oranının da artışıyla yaşlılara yapılan harcamaların artışı beraberinde getirmektedir. Ayrıca aile yapısındaki değişim ve böylelikle mevcut refah rejiminde meydana gelen değişim, yaşlıların aile içerisindeki rolünün gerilemesine yol açmaktadır. Bu durumsa yaşlıların ailenin katkısıyla elde ettikleri sosyal desteğin tehdit altında kalmasıyla sonuçlanmaktadır.(Taşçı,2010,181) Yaşlıların bu bakımdan mahrum kalma durumu, sağlık harcamalarının fazlalığı düşünüldüğünde daha büyük sorun doğurmaktadır. Ersöz, yaşlı nüfus sağlık harcamalarının genç nüfusa oranla 6 kat daha fazla olduğunu vurgulayarak, gelişmiş ülkelerde yaşlılara yönelik uygulama örneklerini evde bakım hizmetleri, ev hizmetleri ve ulaşım hizmetleri, para yönetimi gibi finansal konularda danışmanlık hizmetleri şeklinde sunmaktadır.(Ersöz,2011,170)

Bu ve benzeri sebepler çerçevesinde Türkiye'de de yaşlılara yönelik birçok sosyal politika uygulamasıyla karşılaşılmaktadır. Bu uygulamalar içerisinde yerel yönetimlerin yaşlılara

yönelik sosyal hizmetleri önemli yer tutmaktadır. Zaten belediyelerin görevlerini düzenleyen 5393 sayılı kanunun 14. Maddesi'nde de hizmetlerin yerine getirilmesinde gözetilecek kesimler arasında yaşlıların da bulunduğunu belirtilmiştir.

Belediyeler yaşlılara yönelik olarak birçok hizmet sunmakta, bu hizmet alanları sağlıktan kültüre kadar geniş bir alanı kapsamaktadır. Belediyelerin bu uygulamaları; huzurevi yapımı ve işletilmesi, ücretsiz sağlık hizmetleri, fizik-tedavi ve rehabilitasyon hizmetleri, evde bakım hizmetleri, ücretsiz veya ucuz ulaşım hizmetleri sağlanması, kültürel etkinlikler ve geziler düzenlenmesi, ilgili konularda eğitim faaliyetleri düzenlenmesi ayrıca bazı belediyelerden tarafından huzurevi yapılmak üzere il ve ilçe sosyal hizmet müdürlüklerine arsa tahsisi yapılması.(Çiçek,2012,104) Bu hizmetler içerisinde kimsesiz ve bakıma ihtiyacı olan yaşlılara hizmet veren huzurevleri önemli bir yer tutmaktadır. Ancak birçok alanda olduğu gibi bu sosyal politika alanında da merkezi yönetim, özel sektör gibi birçok aktör rol almaktadır. Bu aktörler içerisinde ise belediyelerin rolü oldukça sınırlı kalmaktadır. 2013 yılı rakamlarına göre Türkiye'de belediyelere ait ve 2977 kişiye hizmet verebilecek kapasitede 21 huzurevi bulunmaktadır.(<http://eyh.aile.gov.tr/uygulamalar/yasli-bakim-hizmetleri/digerhuzurevleri/yemel-yonetimlere-ait-huzurevleri>, Erişim Tarihi: 09.02.2017) Bu rakamsa toplam huzurevi kapasitesinin yalnızca % 8'ine denk düşmektedir.

3.2.2 Engellilere Yönelik Uygulamalar

Belediyelerin hizmet alanları bakımından temel alınması gereken kesimlerden biri de engellilerdir. Engelliler sosyal ve ekonomik yaşama katılmada büyük sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu nedenle bu bireylere yönelik uygulamalar, bu sorunları ortadan kaldırmayı amaçlamalıdır.

5393 sayılı Kanun hizmet sunumunda engellilerin de dikkate alınması gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Çiçek, büyükşehir belediyeleri içinse 5216 sayılı Kanun'a 01.07.2005'te 5378 sayılı Kanun'la eklenen "ek madde 1" ile özürlü hizmet birimleri oluşturulması ve bu hizmetlerin engellilere hizmet için kurulmuş vakıf, dernek ve bunların üst kuruluşlarıyla işbirliği içerisinde sürdürülmesinin öngörüldüğünü belirtmektedir. Ayrıca bu hizmetlere yönelik olarak "Büyükşehir Belediyeleri Özürlü Hizmet Birimleri Yönetmeliği" çıkarılmıştır.(Çiçek,2012:,106)

Türkiye'de belediyelerin engellilere yönelik sosyal hizmet ve yardımları ise şöyle sıralanmaktadır: hizmet ve rehabilitasyon merkezleri kurmak ,evde bakım hizmetleri sunmak, ayni ve nakdi yardımlar yapmak, fiziki düzenlemeleri yapmak, engelli derneklerine destek

vermek, eğitimler ve sosyal etkinlikler dzenlemek, danışmanlık ve rehberlik hizmetleri sunmak, istihdam imkanlarını artırmak, vb.(Ersöz,2011,176)

3.2.3 Çocuk ve Gençlere Yönelik Uygulamalar

Türkiye genç nüfusuyla öne çıkan bir ülke olarak görölmektedir. 2016 yılı verilerine göre nüfusun %23,7'si'sı 0-14 yaş aralığında bulunmaktadır. (<http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist,Erişim Tarihi:09.02.2017>) Bu durumsa belediyeler için bu kesimlere yönelik hizmetlerin önem kazanmasına neden olmaktadır.

Bu kesimler açısından özellikle eğitim hizmetleri büyük önem taşımaktadır. Belediyeler öğrencilere yönelik olarak etüt merkezleri açmakta, burs ve krediler sağlamakta, ayrıca çocuk ve gençlere yönelik kültür-sanat, spor ve sosyal etkinlikleriyle eğitim sürecini desteklemektedirler. Belediyelerin eğitim faaliyetleri içerisinde mesleki eğitim de önemli yer tutmaktadır.(Çiçek,2012,106)Bu eğitim gençlerin istihdam edilebilirliğini artırarak refah gelişimini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu uygulamaların yanı sıra 5393 sayılı Belediye Kanunu büyükşehir belediyeleri ve nüfusu 50000'i geçen belediyelerin çocuk koruma evleri açmaları gerektiğini vurgulamaktadır. 6360 sayılı Kanun sonrası ise nüfus kriteri 100000 olarak değiştirilmiştir.

3.2.4 Yoksulluklara Yönelik Uygulamalar

İngiltere örneğinde göze çarptığı üzere yerel yönetimlerin sosyal politika uygulamaları ilk olarak yoksullara yönelik uygulamalar şeklinde görölmektedir. Dar anlamda sosyal belediyeciliğin bir unsuru olarak ekonomik desteklerle başlayan bu uygulamalar Türkiye'de günümüzde gelişmiş belediyelerin sosyo-kültürel gelişime dönük aktiviteleriyle devam etmektedir.

Bu doğrultuda bu politikalar iş piyasalarını girişi kolaylaştırma ve eğitim yoluyla kişileri istihdam edilebilir bir hale getirecek şekilde geliştirme yoluyla toplumsal yaşamla ilişkilerini güçlendirmeye çalışmaktadır. Günümüzde ekonomik ve toplumsal yaşamın ana mekânı olarak görülen şehirler ve bunların yönetim birimleri olan belediyeler de bu politikaların önem kazandığı unsurlar olarak göze çarpmaktadır. Ayrıca Belediye Yasası yaşlılar gibi yoksulları da hizmet sunumunda dikkate alınması gerekli kesimler sayarak, bu kesimlerin ihtiyaçlarının belediyeler için önemini ortaya koymaktadır.

Belediyeler bu bireylere yardım faaliyetlerini istihdamla bağlantılı hale getirirken, uygulamalarıyla bireyleri yapabilir kılmalıdır. Bu geliştirmeye dönük uygulamalar sosyal belediyeciliği sosyal yardım belediyeciliğinden ayıran etken olarak öne

çıkacaklardır.(Göksu,2010,77) Hitabet, diksiyon, yabancı dil, meslek kazandırma, müzik gibi birçok alanda verilen eğitimlerle bireylerin ekonomik ve toplumsal yaşam içerisindeki gelişimlerine katkıda bulunulmaya çalışılmaktadır. Türkiye’de belediyelerin bu alanda verdikleri hizmetler açısından önemli bir örnek olan İSMEK’in hedef kitlesi bu durumu daha da iyi ortaya koymaktadır:

“Hedef kitle; ilköğretim yaşını geçmiş ve herhangi bir mesleki eğitim almamış ya da bir meslek sahibi olmuş ancak mesleğinde ilerlemek isteyenler, yeni bir sanat, beceri, hobi edinmek isteyen yetişkinler, çeşitli nedenlerle rehabilitasyona ihtiyacı olanlar, kente adaptasyon ihtiyacı olan gruplar, yeni çevre edinmek ve çevrelerini genişletmek isteyenler, aile bütçesine katkı sağlamak isteyenler ve bir işe ihtiyacı olanlar şeklinde sıralanabilir.” (İstanbul Büyükşehir Belediyesi 2012 Faaliyet Raporu,s.138)

Yoksulluk gibi nedenlerle sosyal dışlanmanın ortadan kaldırılması için önemli bir unsur olan bu eğitim faaliyetleri ile bireyler istihdam kapasitelerini artırarak ekonomik ve sosyal yaşamla bağlarını kuvvetlendirme şansı yakalamaktadırlar.

Ayrıca belediyeler sundukları sosyal hizmet ve yardımlarla da özellikle yoksul kesimlerin yaşamlarını idame ettirmelerine katkıda bulunmaktadır. Kaynaklarına bağlı olarak belediyeler sosyal hizmet ve yardımlar sunmaktadırlar. Örneğin aşevleri açılması ve evlere ücretsiz yemek servisi yapılması, aynı ve nakdi yardımlar, eğitim yardımları, sağlık yardımları, ücretsiz sağlık hizmetleri bu tür sosyal hizmet ve yardımlardandır.

Bu eğitim faaliyetleri yanı sıra belediyeler ayrıca düzenli olarak gerçekleştirdikleri kültürel etkinliklerle bireylerin sosyal ve kültürel gelişimine de katkıda bulunmaktadır. Ücretsiz veya düşük ücretler karşılığı gerçekleştirdikleri bu etkinliklerle, bu imkânlarla erişimi olmayan vatandaşların kent yaşamına adaptasyonunu kolaylaştırmaktadırlar. Bu etkinlikler arasında ise ücretsiz spor etkinlikleri, kültür-sanat etkinlikleri ve ücretsiz veya düşük ücretli olarak düzenlenen geziler önemli yer tutmaktadır.

3.2.5 Kadınlara Yönelik Uygulamalar

Literatür incelendiğinde belediyelerin sosyal hizmet ve yardım uygulamaları açısından hedef kesimlerden birinin de kadınlar olduğu görülmektedir. Bu çerçevede özellikle 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 50000(6360 sayılı Kanun sonrası 100000) ve üzeri nüfusa sahip belediyeler ile büyükşehir belediyelerine kadın koruma evleri açma zorunluluğu getirmesi önemli bir adımdır. Ancak bu zorunluluğa rağmen 2011 itibarıyla İstanbul örneğinde 39 ilçe belediyesinin yalnızca 7’sinde kadın konukevi bulunduğu ve 2’sinde açılış çalışmalarının

devam ettiği grlmektedir.(Artan,2011,210)Bu görevlerinin yanı sıra belediyeler kadınlara yönelik olarak sağlıktan, eğitime birçok alanda hizmetler sunmaktadırlar. Bu hizmetlerle Öyle sıralanabilir; danışmanlık hizmetleri sunmak, kadın ve aile sağlığı merkezleri aracılığıyla sağlık hizmetleri sunmak, kadınlara yönelik meslek ve el sanatları kursları açmak, kültürel ve sportif etkinlikler düzenlemek, aynı ve nakdi yardımlar yapmak, vb.(iek,2012,107)

3.3 Sosyal Belediyecilik Anlayışına Yönelik Eleştiri ve neriler

Gelişim sürecinden ve uygulamalardan anlaşılacağı üzere sosyal belediyecilik anlayışı Türkiye’de önemli bir dönüşüm yaşamıştır. Ancak bu genel olarak uygulamaların sorunsuz olduğu ve tüm belediyelerce hedef kitlelere yönelik uygulamaların etkin bir Şekilde gerçekleştirilebildiği sonucunu doğurmamaktadır. Bu çerçevede bu bölümde sosyal belediyecilik uygulamalarına yöneltilen eleştirilere yer verilecek ve ilgili sorunların çözümüne ilişkin öneriler sunulacaktır.

Sosyal belediyecilik uygulamaları açısından ne çıkan sorunlardan biri sosyal politika aktörlerinin çeşitliliği nedeniyle ortaya çıkan koordinasyon eksikliğidir. Günümüzde merkezi devlet ilgili kurumları ve taşra örgütüyle kentte sosyal hizmet ve yardımlar alanında önemli bir aktördür. Bunun yanında neoliberal politikaların teşvikiyle STK’lar da bu alanda ne çıkmaya başlamışlardır. Belediye kanunuyla alanda belediyelere verilen geniş görevlere rağmen, yetki alanlarının net olarak belirtilmemesi, diğer aktörlerin hizmetleriyle bir çakışma doğurabilmektedir. Bu durumsa bazen kurumların hizmeti diğer kurumlara bırakarak çekilmesi, bazen de bu koordinasyon eksikliğinin hizmet alanlar tarafından kötüye kullanılmasıyla sonuçlanabilir.(Seyyar ve Demir,2008,169)Bu soruna Devlet Denetleme Kurulu’nun sosyal hizmetlerle ilgili raporunda da yer verilmektedir:

“Sosyal hizmetler ve yardımlardan yararlanacak ihtiyaç sahiplerinin; bu alanda hizmet veren çok sayıdaki kurum tarafından (SHÇEK, SYDGM, Vakıflar Genel Müdürlüğü, yerel yönetimler ve STK’lar vb.) farklı Şekilde tanımlanması ve bunlar arasında koordinasyon eksikliği, ulusal ölçekte bir yoksulluk kriterinin olmaması, bu alanda merkezi bir veri tabanı bulunmaması, hedef gruba ya hiç hizmet sunulmaması ya da aynı kişilere birden fazla kurumca aynı nitelikte yardım ve hizmet sunulması sonucunu doğurmaktadır.”
(<https://www.tccb.gov.tr/assets/dosya/ddk29.pdf>, s.16,Erişim Tarihi:10.02.2017)

Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı Fatma şahin de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı olarak görev yaptığı dönem verdiği bir demecinde bu sorunlar temelinde, sosyal hizmetlerin belediyelere devredilmesi projesinden söz etmektedir. Bu uygulama sonucunda ilgili bakanlığın yalnızca denetim ve uygulamaların takibini yürüteceği vurgulanmaktadır. (<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/22507135.asp>, Erişim Tarihi:10.02.2017) Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Türkiye Belediyeler Birliği arasında imzalanan protokol de bu açıdan önemli bir adımdır. Bu protokolle Bakanlık belediyelere sosyal hizmetler alanında plan, proje ve uygulama aşamalarında destek olacak, belediyeler de bu projelerin uygulayıcısı olarak koordinasyon içerisinde çalışacaklardır. Bununla birlikte merkezi yönetim denetim ve takip işlevini üstlenip yerel yönetimler güçlendirilmeden sosyal hizmetlerin devredilmesi gerekli etkinliği sağlamayacak hatta sosyal devlet anlayışına zarar da verebilecektir. Çünkü bazı belediyelerin kaynak yetersizliği bölgelerindeki halkın ilgili hizmetleri alamaması veya bölgeler arasındaki temel hizmetlerdeki uygulama farklılığı, merkezi hkmetin alandan çekilmesiyle artabilir.(iek,2012,264) Ancak yukarıda sözü edilen uygulamanın alandaki karmaşayı azaltacağı düşünülse de yerel yönetim birimleri arasındaki yetki karmaşası da önemli bir sorundur. Aşağıdaki tabloda bu koordinasyon eksikliğine neden olan yetki karmaşası yerel yönetim birimleri açısından gösterilmektedir:

Türkiye				
	51 İlde		30 İlde	
	İl zel İdaresi	Belediye	Büyükşehir Belediye	Büyükşehir İlçe Belediye
Sosyal Hizmet	X	X	X	X
Sosyal Yardım	X	X	X	X
Meslek ve Beceri Kazandırma		X	X	X
Kadın ve ocuk Konuk Evleri		X*	X	X*
ocuk Yuvaları ve Yetiştirme Yurtları	X			

*Büyükşehir Belediyeleri ve nüfusu 100bini aşan belediyeler

Kaynak: Bayraktar vd.,2015,804

Literatür incelendiğinde sosyal belediyeçilik uygulamalarına ilişkin eleştiriler içerisinde kaynak yetersizliği de önemli yer tutmaktadır. Belirtilen kaynaklar hizmet sunumu için gerekli mali kaynaklar ile personel ihtiyacını ifade etmektedir. Mali kaynaklar bakımından AB ülkelerine kıyasla Türkiye’de yerel yönetimlere ayrılan kaynakların yetersizliği dikkat çekmektedir. Öyle ki mahalli idare harcamalarının GSYİH’ya oranı AB ülkelerinde % 12,2 iken Türkiye’de bu oran % 4,8’de kalmaktadır. Gelirlerin GSYİH’ya oranı ise AB ülkelerinde % 11,30, Türkiye’de ise % 4,04’tir.(Can ve Gündüzöz,2011,366) Bu çerçevede belediyeler sosyal belediyeçilik faaliyetleriyle önemli ölçüde gündeme gelmelerine rağmen 2008 verilerine göre ülkedeki sosyal yardım ve hizmet harcamalarının yalnızca %4,28’ini(600 milyon) gerçekleştirmiş olmaları şaşırtıcı değildir. (<https://www.tccb.gov.tr/assets/dosya/ddk29.pdf>,s.14, ErişimTarihi:10.02.2017) İnsan kaynakları açısından da Türkiye’de 2015 yılı personel sayılarına bakıldığında kamuda çalışan toplam 3.391.945 personelin yalnızca 180.784’ünün belediyelerde istihdam edildikleri görülmektedir. Bu personel içerisinde 9319 kişi ise yönetici-nitelikli personel grubu içerisinde bulunmaktadır.(Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü 2015 Genel Faaliyet Raporu) Bu noktada nitelikli personeli belediyelerde istihdam etmenin zorluğu ön plana çıkmaktadır. Bu rakamlar gerek mali gerekse insan kaynağı açısından belediyelerin kaynak yetersizliğini ortaya koymaktadır. Özellikle küçük belediyeler kaynaklarının yetersizliği nedeniyle klasik belediyeçilik hizmetleri olarak adlandırdığımız atık toplama ve altyapı gibi hizmetleri bile sunmakta sorun yaşayabilmektedirler. Sosyal belediyeçilik hizmetlerinin çoğunlukla büyükşehir ve büyükşehir ilçe belediyelerinde gelişmiş olması da bu durumun bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. 6360 sayılı yasayla büyükşehir sınırının il mülki sınırına genişletilmesi daha önce belediye sınırları dışında veya belde belediye sınırları içerisinde kalan birçok yerin bu hizmetlere ulaşmasını sağlayabilecek bir durum doğuracaktır. Bu durumsa incelenmesi gereken yeni bir alan olarak görülebilir.

Hizmetlere erişimde bilgi ve veri eksikliği de önemli engeller olarak karşımıza çıkabilmektedir. Özellikle sosyal hizmet ve yardımların sunumunda çalışan personelin diğer kurumların uygulama örnekleri hakkında bilgi sahibi olmaması veya başka bir deyişle kurumlar arası bilgi paylaşılmaması olumsuz süreçlerde tekrara düşülmesiyle sonuçlanabilecektir.(Kesgin,2012,177) Bu durumun önüne geçebilmek için hizmete ulaşan yol mümkün olduğunca kısaltılarak halka yakınlaştırılmalı, belediyeler alanda uzman personel istihdam ederek halkı bilgilendirmeli ve katılımcı uygulamalarla hizmetler desteklenmelidir.

Veri eksikliği ise temel olarak sosyal hizmet ve yardımları dağıtılmasında en önemli problemlerden biridir. Burada iki nokta öne çıkmaktadır. Birincisi şehrin nüfus yapısı, gelir, yaş, sağlık ve kùltür bilgileri sosyal doku çalışmalarıyla belirlenmelidir. Bu veriler çerçevesinde verilecek hizmetler ve hitap ettiği kesimler de belirlenmiş olacaktır.(Çarkçı,2007,78) Merkezi yönetimin gelir verileri yanı sıra bu sorunu çözmek üzere yine Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın Sosyal Yardım Bilgi Sistemi (SOYBİS) devreye girebilir. Bu sistemle yardım veya hizmet alanlar oluşturulan bilgi havuzuna kaydedilmekte, böylelikle mükerrer uygulamaların önüne geçilmeye çalışılmaktadır. Hatta bu amaca yönelik olarak Türkiye Belediyeler Birliği Ail eve Sosyal Politikalar Bakanlığı'ndan SOYBİS'in belediyelere açılması talebinde bulunmuş ancak bu talep reddedilerek, farklı bir very havuzu planından

söz

edilmiştir.(http://www.tbb.gov.tr/storage/userfiles/hukuki_destek/SOYBIS_Belediyelere_Acil_masi_Talebi.pdf, Erişim Tarihi: 06.03.2017) Ayrıca bu very toplama çabalarına karşın daha önce de belirtildiği üzere özellikle ekonomik yaşamın devamı ve enformellik açısından Güney Avrupa refah devletleri tipolojisinin* özelliklerini taşıyan Türkiye'de kayıt dışı ekonomi geliri dolayısıyla ihtiyaç sahipliğini belirlemede engel olarak gör÷lmektedir. Bu durumsa ihtiyaç tespitinde yerel yöneticiler, çoğunlukla muhtarlar, eř, dost akraba ve komşu gibi unsurların sundukları bilgilerin önemini artırmaktadır.(Çiçek,2012,270)Kurumsal bilgiden uzaklaşılması ve hizmetin öznel ifadelerle dayandırılması da sosyal hizmet ve yardımların kurumsallığına ve güvenilirliğine zarar verebilmektedir.

Sosyal politika ile ilgili sorunlarda her zaman olduğu gibi sosyal belediyecilik uygulamalarında da yardımların kötüye kullanılması büyük bir sorundur. Bu uygulamaların belli kural ve standartlara bağlanmamış olması ve denetimsizlik bu durumu kolaylaştıran bir unsur olmaktadır. Gerek siyasi gerekse ekonomik gerekçelerle kötüye kullanılabilme durumuna değinen Pektaş'a göre:

“Tarafsızlık/nesnellik, açıklık/şeffaflık gibi evrensel ilkelerin yerini öznellik, partizanlık, tarafgirlik, kayırmacılık, keyfilik gibi uygulamalar alabilmektedir. Belediye yönetimleri partizanca uygulamalarla, kendilerini iktidara getiren seçmenlere iltimas geçerek bir tür “vefa borcu”nu öderken, diğer yandan yeni seçim döneminde de belli oylar garanti etmeyi planlayabilmektedirler.”
(Pektaş,2010,18)

Bu yolla kaynaklar yine sosyal belediyeçilik ismi altında asıl ihtiyaç sahipleri yerine bu kişilere dağıtılabilmekte veya ihtiyaç sahiplerine dağıtılırken “devlet baba”nın bir lütfu hissi yaratılabilmektedir. Hizmet ve yardımların sunum yöntemleri de tartışmalı bir hale gelebilmektedir. Uygulama süreci siyasi propaganda malzemesi haline getirilerek, yardımdan veya hizmetten yararlananlar rencide edilebilmekte, sosyal devlet ilkesi gözden karçırılabilir. Belediyelerin bazı hizmetlere verdikleri öncelik de bazen bu siyasi popülizmden kaynaklanabilmekte, asıl gerekli hizmetler geri planda kalabilmektedir. Böylelikle belediyeler daha gözle görülür ve kendilerini gündeme getirecek uygulamalara yönelmekte, hizmetin gerekliliğini görmezden gelebilmektedirler.(Çarkçı, 2007:88-89) Doğan da bu uygulamalar yoluyla oluşturulan yapıyı “eğreti kamusalılık” * kapsamında değerlendirmekte, yapılan sosyal yardım ve hizmet faaliyetlerinin belediye başkanının veya bir çevrenin himayesi ve hayırseverliğinde yürütülür bir hale geldiğini, böylelikle bu uygulamalarda kurumsallıktan ve belediyenini kamucu kimliğinden uzaklaştığını vurgulamaktadır.(Doğan,2007:247)

Sonuç

Sosyal politikada yaşanan dönüşüm yerel yönetimlere önemli bir sorumluluk alanı açmış, merkezi yönetimlerin sosyal hizmet ve yardım alanlarından çekilmeye başlaması yerel yönetim birimlerini sorumlu baş aktör haline getirmiştir. Birçok örnek ülkede görüldüğü üzere bu yetkilerle birlikte kendilerine önemli kaynak aktarılan yerel yönetimler eğitimden sosyal hizmete birçok alanda faaliyet yürütmektedirler.

Bu anlayış doğrultusunda Türkiye’de de kabul gören sosyal politika uygulamalarında yerelleşme ve özelleştirme anlayışı doğrultusunda yerel yönetimlerin alandaki önemi artmakta, bu durum belediyelerin özellikle sosyal hizmet ve yardımlarıyla öne çıkmalarını sağlamaktadır. Bu durum parti ismi farketmeksizin bir benzeşme hali yaratmakta, belediyeler bu yolla kaynak dağıtımını yapmaktadırlar. Uygulamalardan ve yöneticilerin söylemlerinden anlaşılabilceği üzere “sosyal belediyeçilik” Türkiye’de belediyelerin temel görev alanlarından biri olarak görülmeye başlanmıştır.

Belediyeler yaşlılar, çocuklar,gençler, kadınlar, engelliler ve yoksullar gibi birçok gruba yönelik yardım ve hizmet faaliyetlerinde bulunmakta, böylelikle kentin ekonomik,sosyal ve kültürel gelişimine katkı sunmaya çalışmaktadırlar. Öyle ki öncelikle dezavantajlı kesimlere

---

* Doğan 2007 yılında yayınlanan çalışmasında eğreti kamusalılığı Kayseri örneğinde açıklamaktadır.

yönelik hizmetlerle başlayan bu faaliyetler genel olarak belediye sınırlarında yaşayan herkesi kapsar bir hal almışlardır. Sözü geçen bu faaliyetler belediyece düzenlenmiş ücretsiz bir konser veya tüm kent sakinlerinin faydalanabilecekleri şekilde kurulan iftar sofrası olabilmektedir. Bu hizmetler belediyelerin kaynaklarına ve bölgelerine bağlı olarak değişiklik gösterebilmektedir.

Geldiğimiz süreçte sosyal belediyecilik uygulamaları açısından belediyelerin önemli bir aşama kaydettikleri kabul edilmektedir. Ancak bu uygulamalara yönelik sorunların olduğu da gözden kaçırılmaması gereken bir konudur. Alandaki yetki karmaşası ve koordinasyon eksikliği bu sorunların en önemlilerinden biridir. Kent alanında merkezi yönetim ve yerel yönetim birimleri hizmet ve yardım faaliyetleri yürütmekte, bu ise alanda bir karmaşaya neden olmaktadır. Böylelikle süreç bir vatandaşa mükerrer yardım yapılabildiği gibi başka bir ihtiyaç sahibine de hiç yardım yapılmamasıyla sonuçlanabilmektedir.

Bu uygulamalar bakımından bir diğer sorun ise belediyelerin kaynak yetersizliğidir. Belediyeler özellikle mali kaynak ve insan kaynağı olarak yetersiz kalabilmekte, birçok belediye bu hizmetleri hiç sunamamakta veya yetersiz kalmaktadır. Belediyeler arasında meydana gelebilecek uygulama farklılıkları ise sosyal devlet ilkesine zarar verebilecek önemli bir kusur olarak görülmektedir.

Ayrıca sosyal politika uygulamalarının etkin bir şekilde yürütülebilmesi için gerekli olan verilerin sağlanması ve bürokratik yapıda da sorunlar mevcuttur. İhtiyaç sahipliğinin belirlenmesinde kayıt dışı istihdam ve ekonomi önemli bir engeldir. Sağlıklı veri toplanamaması uygulamaların etkinliğini sınırlandırmakta, sağlanacak faydayı düşürebilmektedir. Bürokratik yapı ise ihtiyaç sahiplerinin yardıma ve hizmetlere ulaşımına engel oluşturabilmektedir.

Sosyal belediyecilik uygulamalarına yönelik eleştirilerin başında ise bu uygulamalara ayrılan kaynakların özellikle siyasi amaçlara dönük bir şekilde kötüye kullanılabilmesidir. Bu hizmet ve yardımlara dönük denetimlerin ve standartların yetersiz olması da bu durumu tetiklemektedir. Böylelikle vatandaşın belediyelere ve yöneticilere güveni sarsılmakta, bu hizmetler bir propaganda malzemesi haline gelebilmektedir.

Sosyal belediyecilik anlayışının geldiği noktada yapılan bu eleştiriler, belediyelerin bu çerçevede yaptıkları sosyal yardım ve hizmetlerin daha etkin bir şekilde ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmasının önündeki engellere odaklanmaktadır. Bu sorunların herbiri ayrı bir araştırma konusu oluşturmaktadır. Özellikle kamu yönetimi ve sosyal politika disiplinleri çerçevesinde

bu çalışmalar gerçekleştirilmeli, örnek ülkelerde incelenerek ilgili mevzuat ve uygulamalar geliştirilmelidir.

Kaynakça

ALP Salih; “Refah Devleti Düşüncesinin Gelişimi ve Bir Liberal Alternatif Olarak Üçüncü Sektör”, Sakarya Üniversitesi Maliye Dergisi, No: 156, 2009, ss.265-279

ARTAN Taner; “Yeni Yerel Yönetim Yapılanmasında Sosyal Hizmetler; İstanbul Örneği”, Doktora Tezi, dnş. Sema Erder, Marmara Üniversitesi, İstanbul,2011

BAYRAKTAR Eylül, Miray Özden ve İlker Şahinoğlu, Yerel Sosyal Politika Uygulamalarında Etkinlik:Yerel Yönetimler Arası Hizmet Bölüşümü Sorunsalı, KAYFOR13 Bildiri Kitabı,Konya, 2015, 787-809

BAYRAKTAR Ulaş, Mehmet Penpeciöğlu; “Yerel Liderlik Toplumcu Belediyecilik ve Ali Dinçer:1977-1980 Dönemi Ankara Belediyesi”, İhsan Kamalak ve Hüseyin Gül(Ed.), Toplumcu Belediyecilik, İstanbul: Kalkedon Yayıncılık, 2009

BUĞRA Ayşe; Kapitalizm Yoksulluk ve Türkiye’de Sosyal Politika, İstanbul: İletişim

CAN Hasan Hüseyin, GÜNDÜZÖZ İlker; Türk Mahalli İdarelerinin Mali Yapısı, Ankara: Türkiye Belediyeler Birliği, 2011

ÇARKÇI Akif; Kent Yönetimine Farklı Bakışlar, İstanbul:Şehir Yayınları, 2007

ÇİÇEK Eda; Türkiye’de Belediyelerin Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Politikaları: Batı Akdeniz Örneği, Ankara:Türkiye Belediyeler Birliği, 2012

DOĞAN Ali Ekber; Eğreti Kamusalılık:Kayser Örneğinde İslamcı Belediyecilik, İstanbul:İletişim Yayınları, 2007

ERDER Sema ve Nihal İncioğlu; Türkiye’de Yerel Politikanın Yükselişi: İBB Örneği 1984-2004, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 200

ERSÖZ Halis Yunus; Sosyal Politika Perspektifinden Yerel Yönetimler İngiltere İsveç ve Türkiye Örneği, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2004

ERSÖZ Halis Yunus; Sosyal Politikada Yerelleşme, İstanbul:İTO Yayınları, 2011

ERYILMAZ Bilal; “Sosyal Belediyeciliğin Teorik ve Normatif Temelleri”, I. Yerel Yönetimler Sempozyumu: Sosyal Belediyecilik, AK Parti Genel Merkez Yerel Yönetimler Başkanlığı, Ankara, 2010

ESPİNG-ANDERSEN Gosta; “Toplumsal Riskler ve Refah Devletleri”, Burcu Yakut-akar ve Utku Barış Balaban(ev.), Sosyal Politika Yazıları, Ayşe Buğra ve ağlar Keyder(Ed.), İstanbul:İletişim Yayınları, 2006

GÖKSU Mehmet Tevfik, “”, I. Yerel Yönetimler Sempozyumu: Sosyal Belediyecilik, AK Parti Genel Merkez Yerel Yönetimler Başkanlığı, Ankara, 2010

GÜNAL Pınar; “AB’nin Güney Avrupa Sosyal Devlet Modeline Etkisi: İspanya Örneği”, Yardım ve Dayanışma Dergisi, Yıl 1 Sayı 1 Cilt 1,2010, ss. 81-95

GÜVEN Sami; Sosyal Politikanın Temelleri, Bursa: Ezgi Kitabevi, 1995

KARASU Koray; “İngiltere’de Kamu Yönetimi”, Kamu Yönetimi Ülke İncelemeleri, Ankara: İmge Kitabevi, 2009

KATROUGALOS George ve Gabriella Lazaraidis; Southern European Welfare States, New York: Palgrave Macmillan, 2003

KAYA Erol; Yerel Yönetimler Reformu ve Belediyelerde Yeniden Yapılanma, İstanbul: İlke Yayıncılık,2003

KELEŞ Ruşen; Yerinden Yönetim ve Siyaset, İstanbul: Cem Yayınevi, 2009

KESGİN Bedrettin;Yoksulluğa Yerel Müdahale Sosyal Belediyecilik, Bursa:Ekin Yayınevi, 2012

KORAY Meryem ve Alper Topçuoğlu; Sosyal Politika, Bursa: Ezgi Kitabevi, 1995

KORAY Meryem; Sosyal Politika, Bursa: Ezgi Kitabevi, 2000

ÖZDEMİR Süleyman;Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti, İstanbul: İTO Yayınları, 2007

PEKTAŞ Ethem Kadri; “Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Karşılaşlan Sorunlar”, Akademik İncelemeler Dergisi, Vol: 5, No:1, 2010,ss. 5-23

Regional and Local Government in the European Union, Belgium:European Communities, 2001

ROSENTHAL Steven; “Foreigners and Municipal Reform in Istanbul: 1855-1865”, International Journal of Middle East Studies, Cambridge University Press, Vol. 11: No. 2 ,1980, ss. 227-245

SEYYAR Ali ve Oral Demir; Katılımcılık ve Kalkınma Ekseninde Yerel Sosyal Politikalar, İstanbul:Kam Yayınları, 2008

ŞENKAL Abdülkadir; Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika, İstanbul:Alfa Yayınları, 2011

TALAS Cahit; Toplumsal Politikaya Giriş, Ankara: S Yayınları, 1981

TAŞÇI Faruk; “Yaşlılara Yönelik Sosyal Politikalar: İsveç, Almanya, İngiltere ve İtalya Örnekleri”, Çalışma ve Toplum, 2010, ss.175-202

TOKSÖZ Fikret ve Diğerleri; Yerel Yönetim Sistemleri, TESEV Yayınları, İstanbul, 2009

WAHL Asbjorn, The Rise and Fall of the Welfare State, London: Pluto Press, 2011

04.06.2009 Tarihli Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu Rapor Özeti
<https://www.tccb.gov.tr/assets/dosya/ddk29.pdf>, s.16,Erişim Tarihi:10.02.2017

England Local Authority Revenue Expenditure and Financing:2015-16 Final Outturn,
https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/569786/RO_Final_Outturn_2015-16_Statistical_Release.pdf, Erişim Tarihi:13.02.2017

Hürriyet Gazetesi,<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/22507135.asp>, Erişim Tarihi:10.02.2017)

İstanbul Büyükşehir Belediyesi 2012 Faaliyet Raporu

Local and Regional Government in Europe: Structures and Competences, CEMR, 2012
http://www.ccre.org/img/uploads/piecesjointe/filename/local_government_structuresandcompetences_2012_en.pdf, Erişim Tarihi: 6.2.2017

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü 2015 Genel Faaliyet Raporu

OECD National Accounts 2015, http://www.oecd-ilibrary.org/economics/national-accounts-of-oecd-countries-general-government-accounts-2015_na_gga-2016-en,s200, Erişim Tarihi: 06.02. 2017

Sosyal Devletin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi, www.canaktan.org/politika/refah-devleti/dogusugelisim.htm, Erişim Tarihi: 22.01.2017

Stockholm City Annual Report 2015, <http://stockholmannualreport.se/en/> , s. 21, Erişim Tarihi: 31.01.2017

TUİK Nüfus Verileri, <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>, Erişim Tarihi:09.02.2017

Türkiye Belediyeler Birliği, http://www.tbb.gov.tr/storage/userfiles/hukuki_destek/SOYBIS_Belediyelere_Acilmasi_Talebi.pdf(Erişim Tarihi:06.03.2017)

Yerel Yönetimlere Ait Huzurevleri, <http://eyh.aile.gov.tr/uygulamalar/yasli-bakim-hizmetleri/digerhuzurevleri/yerel-yonetimlere-ait-huzurevleri>, Erişim Tarihi: 09.02.2017